

"Water dat door, onder en binnen deze prachtige, overvloedige, vredige plek stroomt, is de essentie van een paradijs tuin."

Een stukje paradijs op aarde

Geïnspireerd geraakt door zijn reizen naar het buitenland waar hij diverse islamitische tuinen bezocht, ging **Monty** op Longmeadow van start met een exotische tuin.

Water is een centraal onderdeel van de islamitische tuin, zowel praktisch als spiritueel.

Een paar jaar geleden reisde ik naar India, Iran, Marokko, Spanje, Turkije en een drietal locaties in het Verenigd Koninkrijk om islamitische tuinen te bezoeken. Het was in elk opzicht een fascinerende en magische belevenis. Deze paradijsstuinen lieten mij de rijkdom en schoonheid binnen de islam zien en gaven antwoord op veel van mijn vragen over het hoe en waarom van tuinieren.

Het is heel normaal om je tuin een paradijs te noemen, want dat betekent dat hij op dat moment perfect is en niet beter kan. Maar voor de zesde- en zevende-eeuwse woestijnbewoners was een paradijs ongetwijfeld een tuin als de perfecte oase, met stromend water, fruitbomen en een heerlijke groene plek in de schaduw.

In een onherbergzaam landschap en een allesverzengende hitte waren water, fruit en schaduw zowel een ideaal als een noodzakelijkheid. Hiervan was schoon, stromend water het meest onbetaalbare aspect van

iedere tuin. In de Koran staan meer dan 120 verwijzingen naar een paradijs tuin en de zin die daar het best bij hoort is: 'tuinen waaronder rivieren stromen'. Water dat door, onder en binnen deze prachtige, overvloedige, vredige plek stroomt, is de essentie van een paradijs tuin.

Ofschoon je bij het idee van een paradijs als tuin geneigd bent te denken aan de islam en de Arabische wereld, komen we de eerste verwijzing tegen in het Babylonië van 5000 jaar geleden. Paradijs is afgeleid van het Perzische woord *paradaidha* en betekent een omheinde tuin met (fruit)bomen, water en dieren. De islamitische versie van een dergelijke tuin komen we pas duizend jaar later tegen.

Toen de Arabieren Perzië veroverden in 650 v.Chr. namen ze zowel dat woord alsook de *Chahar Bagh* over. Dat is de universele vierhoekige vorm van de vierdelige (*chahar*) tuin (*bagh*). Dit werd het standaard model voor elke paradijs tuin in de islamitische wereld, met al zijn varianten. Toen dit concept in

Een lange geul, geflankeerd door fruitbomen en perken vol met bloemen, is de trekpleister van de tuin van het paleis de Generalife in Grenada.

de zestiende eeuw het Mogolrijk bereikte, was de benaming afgekort tot *charbagh*. In veel landen wordt deze term nog steeds gebruikt, in Nederland spreken we in de regel over een Perzische tuin.

Perfecte planning

In de islamitische wereld heeft het getal vier een magische en heilige betekenis en heeft een kubus de perfecte vorm. Het getal vier, en ook acht trouwens, komt regelmatig terug in een paradijs tuin. De vier rivieren, melk, honing, water en wijn, stromen vanuit het midden van de *charbagh*, die bestaat uit vier gelijke, verzonken percelen. Bij voldoende ruimte zijn deze ook weer in vier gelijke delen verdeeld.

De centrale fontein met stromend water is ook een essentieel onderdeel. De waterstroom symboliseert het leven en dient ook een praktisch doel. Stromend water koelt en bevochtigt de lucht en genereert een rustgevend geluid. Het kan ook worden gebruikt voor beregening. Kleine geultjes voeren het water af naar de verzonken perken, die regelmatig met sluizen onder water werden gezet.

Achter de verzonken perken zelf zat ook een gedachte. De vruchten die hierin groeiden bevonden zich op ooghoogte van degene die op de paden stond die de *charbagh* verdeelden. De geur van de bloemen - minstens zo belangrijk als de smaak van het fruit zelf - kwam de wandelaar, die op de door geulen geflankeerde paden liep, optimaal in de neus.

Het fruit werd in perken van monocultuur gekweekt, in plaats van door elkaar, en geselecteerd op voedingswaarde en smaak. Dadel, vijgen, olijven en granaatappels waren het belangrijkste en werden geteeld in eigen percelen van de *charbagh*. Sinaasappels waren in de elfde eeuw via de Zijderoute vanuit India gearriveerd en werden door de gehele tuin gekweekt voor zowel de geur als de schoonheid van de bloemen en het fruit. De bittere olie ervan werd gebruikt bij de bereiding van gerechten. Zoete sinaasappels kwamen pas veel later. Onder de fruitbomen, dus niet in borders, werden bloemen geplant. De bloei was beperkt tot een korte uitbarsting in de lente, voordat de extreme hitte zijn intrede deed.

Inspiratie voor Longmeadow

Af en toe kunnen we ons prima voorstellen hoe heet het moet zijn in de woestijn, maar gelukkig zijn die momenten vaak van korte duur en bereiken wij geen temperaturen van boven de 50 °C. Schaduw, koelte en groen zijn daar een groot goed. Binnen de beschermende muren van een omheinde tuin is het goed toeven. Daar ruikt het lekker, klinken vriendelijke geluiden, ben je in goed gezelschap en word je omringd door mooie tapijten en zijden kleden.

Tijdens mijn bezoek aan Spanje zag ik Alhambra in Granada en het Koninklijk Paleis in Sevilla. In Marokko bezocht ik de enorme boomgaarden van de Agdal-tuinen

De sinaasappelbomen van het Koninklijk Paleis van Sevilla staan in verzonken bedden, waardoor je op ooghoogte van de bloesem en het fruit kunt genieten.

In de Carpet Garden van de woning van de Britse kroonprins Charles, ontbreekt de fontein (symbolisch voor het leven) niet.

Een blik op de tuin van het prachtige Fort Ajmer in Jaipur.

in Marrakesh en diverse kleine ommuurde riads. In Iran had ik een korte, maar intense ervaring en kreeg ik een beeld hoe men de tuinen 2000 jaar geleden gebruikte, want dat is daar nauwelijks veranderd. Istanboel, ooit het centrum van het Ottomaanse Rijk, had een geheel andere kijk op de paradijstuin, die gebaseerd was op een meer harmonieuze relatie met de omringende natuur. India, tot slot, bood mij haar graafstuinen en grote, verfijnde bouwwerken zoals Humayuns tombe en de Taj Mahal - overbekend, maar daarom niet minder overweldigend.

Dichter bij huis, bracht ik een bezoek aan Highgrove, de tuin van prins Charles. De Carpet Garden is een combinatie van de klassieke *charbagh* en de Engelse plattelandstuin. Al mijn indrukken verwerkte ik in verschillende tv-programma's en boeken, maar daar hield het niet bij op. Het zijn geen projecten met een einddatum die je daarna kunt opbergen in een kast.

Ik wilde iets maken als aandenken aan deze indrukwekkende ervaring, maar ik wilde ook niet te veel morrelen aan Longmeadow. De veranderingen zijn altijd natuurlijk verlopen, door rampen of plagen, maar altijd geleidelijk. Toevalligerwijs had ik juist besloten dat de oude kas eraan moest geloven. Te oud, te onveilig en niet meer te fixen. Ik dacht nog even na over de eisen waaraan de nieuwe moest voldoen, maar toen hij eenmaal weg was, zag ik voor het eerst in vijftien jaar de vrijgekomen ruimte. Ik had eindelijk de plek voor mijn paradijstuin gevonden!

Het is met vallen en opstaan gegaan. De kosten waren enorm. De typische islamitische tuin met zijn verzonken perken, de smaakvolle betegeling, de fontein en de geulen slokten veel tijd en geld op. Daarnaast vormde de omgeving ook een uitdaging. Het graafschap Herefordshire heeft geen gebrek aan regen of weelderig groen, wel aan woestijn. Het hele doel van een oase is dat het een pleisterplaats is te midden van een hoop

ellende. Het paradijs heet nu eenmaal zo, omdat het afwijkt van het dagelijks leven.

Ik moest terug naar de basis. Er moest een soort van gebouw komen, zowel voor beschutting als voor opslag, zeker voor in de winter. Daarnaast moest de tuin omheind en afgelegen zijn om te dienen als stilteplek.

In praktisch opzicht moest de geplande beplanting goed gedijen in ons klimaat, dus geen dadels en granaatappels. Maar ik kon gevoelige planten, zoals citrus en olijven natuurlijk wel in potten kweken en 's winters binnen zetten.

Ik wilde verzonken perken en dat leverde een flinke uitdaging op. Er moest 25 ton aarde worden afgevoerd, zelfs van dit relatief kleine stukje tuin. Daarnaast moesten er keermuren worden gebouwd. Het water moest aangevoerd worden via pijpen en voor de elektriciteit had ik pompen en stroom nodig. Bovendien zou ik hulp moeten inschakelen. Op het gebied van tuinieren sta ik mijn mannetje wel en ik durf ook wel te doe-het-zelfen, maar een landschapsarchitect ben ik niet. En boven alles moest het goedkoop gebeuren, want

zo rijk als de Mogolkeizers en Perzische heersers ben ik nu ook weer niet. Het hele proces zal traag gaan verlopen, maar dat vind ik niet erg. Alles op Longmeadow is bedoeld voor de lange termijn. Dat geldt voor het natuurlijk verloop en ook voor de voor-

af bedachte ontwerpen. In de loop der jaren zijn heggen en bomen verplant, zijn borders vergroot en verkleind en is de beplanting daaraan aangepast.

Ik wilde in eerste instantie een miniversie maken van de paradijstuinen, zoals ik ze had bezocht, maar ik bedacht me later dat mijn tuin in het Engelse landschap moest passen. Het moest een aandenken en inspiratie zijn, geen halfslachtige kopie. Het gebouw is daarom gebaseerd op een plaatselijke karrenschuur met een open voorzijde. Al jaren lagen er hier een paar balken van 2,5 meter, die nu prima van pas komen als stutting voor het dak. In deze schuur kan ik de potten kwijt in

Monty kweekt citrus in pot in zijn nieuwe paradijstuin.

“Het paradijs heet nu eenmaal zo, omdat het afwijkt van het dagelijks leven.”

Monty neemt de maten op van zijn nieuwe paradijs tuin, waar een centraal waterornament en de bloembedden moeten komen.

de winter en ook de citrus en olijven vinden hier een veilig onderkomen.

Ik moest en zou de vier perken van een *charbagh* hebben met een waterornament in het midden, en een geul. Ik wil al zo'n geul sinds ik veertig jaar geleden de tuinen van een landgoed in de Cotswolds bezocht. Ik probeerde zo veel mogelijk te hergebruiken of ik kocht tweedehands tegels en stenen, maar oosters uitziende tegels waren uit den boze. Ik moest met heel wat zaken rekening houden, en het kostenaspect was daarbij het belangrijkste. Een dergelijke tuin is niet goedkoop. Je kunt het vergelijken met een grote showtuin tijdens de Chelsea Flower Show en die kost zo'n 175.000 euro. Ik heb Longmeadow tegen zo laag mogelijke kosten opgebouwd en toch is er heel wat in gaan zitten qua arbeid, tijd en geld. Deze relatief kleine toevoeging moest dus wel in verhouding zijn.

Ik moest helaas de verzonken perken en de geulen opgeven, maar het waterornament, de *charbagh* en het gebouw zijn gebleven. In de perken komt gras, waar Siberische iris (*Iris sibirica*) bovenuit torent, en tulpen in de lente. In het midden van elk van de vier perken komt een pruimenboom. De Mogols aan de koele boorden van het Dalmeer in Kashmir, hadden ook pruimen- en appelbomen in plaats van granaatappels en dadels. Dat doe ik dus ook.

Ook kweek ik bittere sinaasappels en abrikozen in potten. En als de avondlucht zich vult met heerlijke bloesemgeur, luister ik naar het kabbelende water in mijn eigen, kleine paradijs.

Boek en dvd

Het boek *Paradise Gardens: The World's Most Beautiful Islamic Gardens* is te koop bij o.a. bol.com (33 euro). De dvd van de Engelse tv-uitzending – zonder ondertiteling – kost 30 euro.

Paradijs in Gelderland

Voor het opsnuiven van oriëntaalse sfeer in eigen land, kun je terecht in de Millinger Theetuin in het Gelderse Kekerdome.

In natuurgebied Millingerwaard, vlak bij Nijmegen, ligt de Millinger Theetuin. Het is een mediterrane oase die je uitsluitend te voet of per fiets kan bereiken. De afwezigheid van openbare parkeerplekken draagt alleen maar bij aan het paradijselijke karakter van deze plek. Hier kun je niet alleen rondlopen door de prachtige tuin, maar ook genieten van een hapje, drankje en diverse andere activiteiten die hier worden georganiseerd.

De Millinger Theetuin ontsproot niet aan een commercieel brein, er zat geen business plan achter. In 1976 kwam de toen 22-jarige Coen van den Boogaard hier wonen toen het nog een verlaten fabrieksterrein was. Hij zag vrij snel dat van dit gebied wel iets te maken viel. Stukje bij beetje werd ieder jaar weer een stuk terrein ontgonnen, het puin opgeruimd en het onkruid bestreden. Twee jaar later trok zijn partner Floor Oskam bij hem in en samen werkten ze verder aan de inrichting van de tuin. Ze deelden ook een passie voor reizen naar veel verschillende exotische landen in alle werelddelen. Daar deden ze inspiratie op en kochten ze mooie spullen voor in de theetuin.

Inmiddels raakte ook in de omgeving bekend dat dit een idyllisch stukje tuin was waar het goed toeven was. Mensen wilden dit graag met eigen ogen aanschouwen. Na

enig wikken en wegen besloten Coen en Floor de tuin open te stellen voor bezoek en de gasten van een versnapering te voorzien. In 1995 gingen de spreekwoordelijke poorten van het terrein open.

In 2008 besloten Coen en Floor zich in Spanje te vestigen. Daar overwinterden ze, in de zomer runden ze de theetuin. Dit ging zo door tot vier jaar geleden het noodlot toesloeg en Floor plotseling overleed. Nog een jaar wist Coen het in zijn eentje voort te zetten, toen hij het beheer overdeed aan een goede vriend, Rob Frowijn. Deze zet de Millinger Theetuin, dat in juli het 25-jarig jubileum vierde, in de geest van de beide oprichters voort.

Adres, tijden en prijzen:

Millinger Theetuin, Klaverland 9 6566 JD Millingen aan de Rijn

telefoon: 0481 - 431 885

e-mail: contact@millingertheetuin.nl

De Millinger Theetuin is van eind maart tot eind oktober elke dag geopend van 10.00 tot 18.00 uur.

De entree is 5 euro per persoon inclusief een consumptie. Kinderen tot 4 jaar en senioren vanaf 80 jaar betalen geen entree. Honden zijn, mits aangelijnd, welkom in de Theetuin.